

NAPREJ

Glasiło jugoslovanske socialno demokratične stranke.

Izhaja razen ponedeljka vsak dan dopoldne.

Uredništvo in upravištvo v Ljubljani, Franciškanska ulica št. 6,
1. nadstropje, Učiteljska tiskarna.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 30.—, za pol leta K 15.—, za četrt leta K 7.50, za mesec K 2.50. Za Nemčijo celo leto K 33.60, za ostalo tujino in Ameriko K 42.—. Posamezne številke po 10 vinarjev.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije za list so poštnine proste.

Inserati: Enostopna petil vrstica 30 vin.; pogojem prostor 50 vin.; razglašeni in poslani vrstica po 60 vin.; večkratni objavi po dogovoru primeren popust.

Štev. 44.

V Ljubljani, sreda dne 5. septembra 1917.

Leto I.

Pismo iz Trsta.

Z izdajanjem „Napreja“ in z njegovim pogumnim samostojnim nastopom pričanja brezdvomno nova faza v našem strankinem življenju. Nov čas vsiljuje nove smotre, novo taktiko, nove oblike boja. Je pač dejstvo, da so tudi politične stranke same podvržene večnim zakonom splošnega razvoja. Izpremenjene politične razmere so nam vsilile združen boj za bližnje cilje. Vsaka zgodovinska doba ima v posledici take izpremembe. Končni cilji ostajajo sicer isti, bližnji smotri se pa neizogibno izpreminjajo od časa do časa. Da je naše pogumno stališče, ki se opira slejkoprej na dejanske razmere in na najnujnejše potrebe, učinkovalo vsepovsod, zlasti pa med tržaškim proletariatom, sveže in vzpodbujajoče, je pač naravno. Da je pa zbuvalo, kakor pravi glasiło tržaške narodne stranke „Edinost“, naravnost „senzacija“, se nam zdi vendarle zelo pretirano. Saj je razvojna faza v našem strankinem delu tako naravna in razumljiva, da ne vidimo v njej nič čudežnega, nič izrednega. Sicer nam je „Edinost“ ob tej priliki posvetila občiren članek, ki se peča deloma v pravem, deloma v napačnem zmislu z našo novo smerjo, ki si jo v glavnem razlaga kot dokaz — in v tem vidimo veliko zmoto — da so bile njene nekdanje opazke na naš naslov pravične in se končno povzpeneja do gorostasne, tolikokrat premlevane trditve, da smo mi prej uganjali le dunajsko politiko! Skoraj bi mirno prenesli tudi ta članek, ako ne bi videli v njem napačne misli, ki bi utegnili privedi javnost do zaključkov, ki se nikakor ne vjemajo z dejstvi, ki vodijo procese in pojave v življenju strank. Pred vojno je preživela naša stranka svojo prvo bojno fazo, in je morala v tem oziru slediti svoji poti ravno tako, kakor vse druge socialistične stranke. Nič več in nič manj. Ali kakor je sledila tedaj brezobzirno, ne glede niti na lastne strankarske interese, svojemu glavnemu cilju, tako hoče tudi sedaj nastopati z enako doslednostjo za uresničenje bližnje nič manj velevažne potrebe: Združitev in odrešitev naroda! Izvajati hoče svojo politiko v tej smeri do poslednje posledice. Zato se ji zdi potrebno povedati svojo misel na vse strani, zato hoče precizirati jasno svoje stališče, pokazati odkrito na novo pot ter zahtevati enako tudi od drugih strank. Narodno vprašanje stoji pač v ospredju sedanjega časa. Sedaj moramo biti vsi kovači narodne sreče. To dejstvo je združilo na eno točko vse stranke. Do tega je moralo priti. Tako in ne drugače si razlagamo mi sedanji politični položaj na Slovenskem. Ali napačna je misel, da moramo vsled tega eni ali drugi žrtvovati kaj na svojem programu. Toda o tem nižje doli. Predvsem nekaj besed glede naše politike pred vojno.

Kakšen je bil tedaj položaj stranke in delavstva? Kapitalistična mednarodno organizirana družba nam je vsilila skrajni boj za uveljavljenje socialnih načel, za uresničenje najelementarnejših delavskih zahtev. Bil se je skrajni boj za eksistenco delavstva in njegove stranke. Morali smo zaradi

tega posvetiti vse naše moči predvsem najvišjim delavskim razrednim potrebam. To velja. Ne smemo pa iz tega izvajati, da je socialistična stranka zanemarjala vsa druga vprašanja. Prav nasprotno! Ni ga problema, kateremu ne bi bila že pred vojno posvečala vso svojo pozornost, vse svoje sile. Narodnemu problemu še posebej. Saj je bila od naše strani zahteva po združitvi vseh jugoslovanskih plemen poudarjana na najslovesnejši način že tedaj, ko so druge meščanske stranke uganjale povsem malenkostno, ozkosrčno, lokalno politiko. Tudi v tem primeru gre torej naša politika v ravni črti. Bili so časi, ko so meščanske stranke zasledovale tako nelogično in nečloveško politiko, da je mogel le proletarijat, ki je gledal na vse probleme in pojave z višjega vidika, preprečiti najhujša zla. Naj omenimo samo položaj političnih strank v Trstu. Imeli smo tukaj pred vojno na eni strani italijansko liberalno stranko, ki je bila do gnusnosti zaslepljena v svojem sovraštvu napram Slovanom, imeli smo na drugi strani slovensko narodno stranko, ki je vsled tega vračala z enakim denarjem. Bila sta tu dva odločno nasprotna, povsem nase navezana politična tabora in njiju boj je bil češče vse drugo nego plemenit in izobraževalen. Vprašamo sedaj, kaj bi nastalo v marsikaterem trenutku v Trstu, kam bi privedla taka do skrajnosti potencirana sovražna politika, ako ne bi bila tvorila socialistična stranka protiutež na obe strani, ako ne bi bila s svojim neizprosnim bojem pokazala delavstvu, ki je vsled te politike največ trpelo, da je treba solidarnosti in ne sovraštva? Ali imamo poštenega nasprotnika, ki ne bi odkrito priznal korist in pomen tega našega dela? In kdo more tajiti, da smo slovenski socialisti storili marsikdaj vse več za slovensko ljudstvo, nego toli razupita narodna politika. Ali naj navedemo fakta? Če je slov. ljudstvo v Trstu govorilo na ulici in če je bila strta premoč italijanske liberalne stranke, komu gre v prvi vrsti priznanje? Če smo zasejali med ljudstvom seme solidarnosti, one solidarnosti, ki pozna le enakopravne narode, ali smo s tem škodovali stvari teptanega slovenskega ljudstva v Trstu? In končno: Ali bi bila privedla nacionalistična gonja delavstvo do enakega spoznanja? Če je bila to dunajska politika, naj sodijo drugi...

Če smo torej sedaj, ko stopa narodni problem v svojo rešilno fazo, pripravljene delati z vso mladeniško, v boju izkušeno silo, za potrebe ljudstva, ali je tolmačiti to kot obsodba naše prejšnje politike, ali pa kot naravni razvoj v smeri, po kateri smo vedno hodili in po kateri moramo hoditi, ako hočemo priti h končnemu najvišjemu cilju: Razredni in duševni odrešitvi vsega človeštva?

Jasno in naravno je naše stališče, in enake doslednosti in jasnosti bi želeli tudi od drugih. Pa imamo že sedaj ravno pri drugih slabe izkušnje in grde pojave. Mislimo namreč na članek, ki ga je objavila „Edinost“ o Narodnem svetu. V tem članku razkriva neki modrijan prav navno vse bivstvo nacionalne politike. Veseli se namreč, da so ob izbruhu vojne izginile med

Slovenci mahoma vse strankine razlike in v dokaz tega navaja dejstvo, da so fantje v njegovem kraju, ko so bili vpoklicani, „šli vsi, pa prav vsi“, liberalci in klerikalci, k svetemu obhajilu in se slovesno priporočali svojemu dušnemu pastirju, ki jih je baje spremil očetovsko do postaje. Temu velikemu dogodku posveča pisec — ob vidnem zadovoljstvu uredništva — prav tople besede in v tem vidi znamenje politične zrelosti in dokaz, da je spriči takih okolnosti ustanovitev Narodnega sveta prav lahka stvar!!!

Nakratko: Z drugimi izvajanci članka se nočemo zaenkrat pečati, tudi ne z onim odstavkom, ki pravi, da bi morali obmejni kraji poslati v Narodni svet le take zastopnike, ki so „odločno“ narodnega mišljenja. Ta članek nas danes zanima le v toliko, v kolikor nam predočuje vse bivstvo in resnost liberalne politike. Lahko bi na njega podlagi prišli do zelo neljubih zaključkov. Toda mi upamo — smo pač še vedno velikodušni — da je članek zagledal luč sveta v trenutku uredniške pozabljivosti. Saj bi drugače morali dvomiti o dobri volji in o politični izkušnosti sicer poštenih ljudi. Nekoč smo soglasno dejali, da je polovičarstvo prirojena lastnost slovenske duše. Ali naj velja ta nazor še posebej za gotove slovenske stranke? Če hoče priti narodna stranka k Narodnemu svetu po sv. obhajilu, dober tek! Toda naj se potem ne čudi, če se jej bodo smejali še klerikalci sami. Ali je ravna, neprikrita politika tako težka butara?

Resnica je — in za danes se omejimo le na te splošne ugotovitve — da se izraža politična samoniklost in zrelost naroda le v jaki, samostojni politiki močnih, cilja se zavedajočih in namenov ne prikrivajočih strank. Le načelno močne in pogumno nastopajoče politične skupine kažejo na resnično razvito in zrelo duševnost celote. Politika je tekma moralne sile na podlagi križajočih se načel. Združitev strank, ki naj bi kazala na brezpogojno premoč stranke, ki ima pripisovati svoj vpliv duševni zaostalosti naroda, bi nas le oškodovala in osramotila. Že dejanska moč neklerikalnih strank na Slovenskem zahteva, da so šibkejše stranke napram številno močnejši načelno čim vplivnejše. Ne vemo, zakaj naj bi zatajevali nazorov. Ali niso ravno klerikalci, ki nas uče brezobzirne doslednosti? Zaman pričakujete od njih kakih koncesij. Ali ni bil nastop slov. duhovnikov v Trstu napram članku o katoliški morali, objavljenem v „Edinosti“, zopet zgovorna lekcija?

Sklep je ta: Hodimo odločno vsak svojo pot, in če je mogoče in če je pri vseh dobra volja, združimo svoje moči za velike skupne koristi našega ljudstva. Le to, in ničesar drugega zahteva od nas železna sila velikega obdobja! —

Pa brez zamere....

Gh.

„Slovenec“ in „Domoljub“.

V glasilu slovenske duhovščine „Vzajemnosti“, v št. 9. in 10., piše znani boriatelj za abstinenčno gibanje na Slovenskem, duhovnik Janez Kalan, ostro kritiko o „Slo-

vincu" in „Domoljubu“. Kako se „urejuje“ „Slovenec“, kakšne brezmiselnosti prinaša „Domoljub“, o tem naj govori člankar sam. Članek se glasi:

Najprej bodi povedano, česa — med drugim — „Slovenec“ ni hotel objaviti. V zagovor našemu mučencu, vrlemu poslancu Grafenauerju, sem napisal nekako te-le besede: „Grafenauerjevih besedi (o razmerju med Rusi in dekleti) nikar preresno vzeti! Tistim, ki Grafenauerja ne poznajo, bodi povedano, da je Grafenauer šalivec, in gotovo je tudi te besede govoril v šali.“ Teh kratkih besedi v zagovor našemu, po nedolžnem toliko trpečemu možu „Slovenec“ — recte Štefe — ni hotel sprejeti. In vendar je ta zagovorček potreben, da ne bo kdo dobrega moža tako krivično sodil, kakor je bil sploh krivično obsojen. „Arbeiter-Zeitung“, po kateri je „Slovenec“ povzel poročilo o Grafenauerjevi odsodbi, je izrečno povedala, da je Grafenauer natakarici, s katerima je to govoril, „vlekel“. A to je „Slovenec“ i. e. Štefe v svojem poročilu izpustil... To pa zato, ker je Grafenauer — risum teneatis, amici! — g. Štefetu premalo katoliški! Ko bi le vsi „katoliški“ lajki verske dolžnosti vsaj toliko izpolnjevali kakor jih Grafenauer!

To — med mnogimi — samo en mal dokaz, kako se pri „Slovencu“ dela. — Kako so se poročila iz državnega zbora pristrigovala, je pa kar smešno. V potu svojega obraza se je trudil, kako bi oslabil in zabrisal mogočen vtisk nastopa naših poslancev.

„Slovenec“ že davno ni imel nobene jasne smeri. „Brezi jadra, brez krmila“ je plul svojo pot naprej. Kakor je ravno veter potegnil, tja se je pa zaletel. Časih se njegova pisava ni mnogo razlikovala od krvavih člankov vsenemških listov, prej se je zopet zagnal v nesprotno smer. Pogrešali smo dosledne, dostojne a odločne brambe naših narodnih pravic, združene z avstrijskim patriotizmom — kakor smo prej pogrešali odločne, a krščansko-dostojne polemike z domačimi nasprotniki.

Da se je pa zdaj zadnja leta — v tej usodni dobi — popolnoma prepustil rokam g. Štefeta, to je bila — oprostite! — čudna neprevidnost Tiskovnega društva. Na čelu takega lista bi vendar moral biti popolnoma zrel, izobražen in moder mož. Pomislimo le, kako se politični listi zvesto beró (veliko preveč), kako se jim verjame, kako se dajo vsi — tudi inteligenca — od njih vplivati. Pomislimo dalje, da je „Slovenec“ v javnosti reprezentant katoliške misli, da za napake in neumnosti, ki jih dela on, nosimo pred svetom odgovornost mi in Cerkev! Duhovni ga izdajajo, taka je sodba. Koliko ljudi je nekrščanska „katoliška“ politika in nekrščansko pisanje katoliškega Slovenca od cerkve odbilo, to se ne da šteti, a je žalostna resnica. — Šef-urednik takega lista je nekak duševni voditelj naroda. Kar nam vsak dan predloži, to uživamo, ta nam prehaja polagoma v kri in meso, to postane naša duševna last, to uravnava naše dejanje — ravnanje cele stranke, večine naroda. Pri vseh listih so glavni uredniki a k a d e m i č n o i z o b r a ž e n i možje, ki so za ta poklic še posebe študirali, pri nas pa se izroči vodstvo lista — dasi bi se dale dobiti sposobne moči — možu, čigar univerza je — Mahrova šola! G. Štefe je izvrsten reporter, to mu vsak rad prizna, a za kakega duševnega voditelja mu pa še malo manjka.

To je treba enkrat odkrito povedati, da se bo videlo, v kakih neznosnih razmerah živimo. Ta gospod nam reže in odmerja duševno hrano. Od njega je duševno odvisna vsa katoliška inteligenca. On nam deli milosti in nemilosti — po svojih osebnih simpatijah in antipatijah. (Česar ne more zavreči, pa vsaj zavlačuje kar najdalj more. Mojega pojasnila o zbirki za slepce

še danes ni prinesel, dasi je že pred več kot dvema tednoma in to že drugič javnosti namigaval, kakor da denarja nismo prav porabili ali pa celo zapravili. Pa ga ne bom prosil, če prinese ali ne. Ampak to je značilno, kako smo vsi duhovniki od milosti tega vel-moža odvisni! Podobne pritožbe imajo tudi drugi duhovniki.) On odloča, kdo je dovolj katoliški in kdo ne. „Kino-Central“, v katerem se vedno kažejo stvari, ki „niso za mladino“ (saj menda razumete, kaj se to pravi!), ta je dovolj katoliški, poštena duša Grafenauer pa ne. Da, ta kino — tu je značilno, kaj se pri nas vse sme — in to pod katoliško firmo!

Še narsikaj bi se dalo o „Slovencu“ reči. Danes samo še to, da nam je ta lucus a non lucendo slovenščino tako popačil, da je strah in groza. Pa proti temu pačenju ni nobene pomoči; vsi jezikoslovci in vse jezikoslovne razprave nič ne pomagajo, „Slovenec“ mrcvari slovenščino brez sramu dan za dnem dalje.

Zato imajo vsi razsodni ljudje, ki razmere kolikaj poznajo, o „Slovencu“ že davno svoje misli — posebno obmejni Slovenci, in vsi ti čutijo potrebo po remeduri — a remedure ni in ni. G. Štefe še vedno pri njem neomejeno gospodari in nam bo še rezal kruh, delil milosti in nemilosti, in po njem bodo sodili ljudje naše katolištvo.

*

Mislil sem danes pisati samo o „Slovencu“. Predzadnja številka „Domoljuba“ pa me sili, da moram tudi o tem spregovoriti.

V prvi politični notici te številke se list skoro norčuje ali vsaj očitvidno bagatelizira državnopravno deklaracijo naših poslancev z dne 30. maja, katera edina nam daje upanje boljše narodne bodočnosti. S to našo zahtevo bo po „Domoljubovem“ — „komaj kaj“. Kajti „Mažari bodo zaropotali“... „Bomo videli, če bo iz tega grmenja kaj dežja“...

Vprašam: Ali je res mogoče, da bi kak slovenski duhovnik zagovarjal ta nestvor deželnih mej, s katerimi so nas naši neprijatelji razkosali kakor se razkosa in razseklja klobasa, da se lahko v koscih poje, ko se cela naenkrat ne more? Ali je mogoče, da se kak slovenski duhovnik v tem oziru identificira z našimi zakletimi sovražniki, Štajercijanci in drugimi, ki zdaj zborujejo in resolucije sklepajo, da se naše želje ne smejo izpolniti? (V tem oziru je pa vendar še „Slovenec“ bolj korekten kakor „Domoljub“.) Ali je mogoče, da bi se povrnili časi starih „Kranjcev“ žalostnega spomina, ki niso hoteli biti Slovenci, ampak le Kranjci, alias nemškutarji? — No, sicer „Domoljuba“ pri tem ne bo nikdo vprašal; velika akcija naših poslancev bo šla svojo pot naprej in mi smo prepričani, da bo dosegla svoj uspeh. To je tudi v interesu Avstrije, ker le popolna pravičnost bo — njena rešitev. Zato tudi na najmerodajnejšem mestu o tem bolj ugodno sodijo kakor „Domoljub“... Razume se pa, da se taka reč ne napravi čez noč. „Domoljuba“ samo prosimo, naj nas nikar ne blamira pred svetom, da nam ne bodo naši domači neprijatelji po vojski vrgli v obraz, kaj smo pisali med vojsko, in nas zopet proglašali za „brezdomovince“.

To je bilo enkrat — za enkrat samo to — potrebno povedati o „Slovencu“ in „Domoljubu“. Mi duhovniki smo pri „Slovencu“ živo zainteresirani, na naš rovaš se pišejo njegovi grehi. In ker se nikdo ne upa spregovoriti, moram seveda zopet sam. Podpišem se s polnim imenom, kakor se spodobi možatemu kritiku. Seveda mi to ne bo prineslo milosti ali odlikovanja. Pa za pravično stvar se ne strašim ne zamere, ne preganjanja — samo da bi mi bil milostljiv Bog!

Janez Kalan.

*

Ne pristavljamo ničesar. Povemo le še to, da hodi dan za dnem na desetstisoče teh katoliških, koruptnih listov med slovensko ljudstvo, da ga „vzgaja“.

Politični pregled.

— Zborovanje poljskih poslancev v Krakovu. Iz Krakova poročajo: Ob zelo mnogobrojni udeležbi se je vršila 2. septembra plenarna seja poljskih državnih in deželnih poslancev, da sklepajo o nameravani razdružitvi Najvišjega narodnega odbora. Seji je predsedoval načelnik poljskega kluba dr. Lazarski. Polanec Witos je početkom seje v imenu poljske ljudske stranke predlagal, naj se predsedstvu poljskega kluba naroči, da sestavi likvidacijski odbor, ter je zahteval, da se o tem predlogu imenoma glasuje. Člani gosposke zbornice pa se glasovanja ne smejo udeležiti. O tem predlogu se je vnela dolga in burna debata. V debato so se vpletali tudi politični motivi. Tako je n. pr. poslanec Wysocki zahteval, naj se nemudoma sestavi poljska vlada in ustvari poljska armada, poslanec Sliwinski pa je nasvetoval, naj se skliče zborovanje političnih strank iz vseh treh delov Poljske. Na tem zborovanju naj se določi smer poljske politike v zmyslu sklepa poljskega kluba z dne 28. maja t. l. Ob vihar-nem protestu je podal grof Tarnowski v imenu konservativne stranke izjavo, naj Najvišji narodni odbor še nadalje deluje. V debati, ki se je razvila o tem predlogu, je izjavil poslanec Witos, da je s konservativci sedaj vsak kompromis postal nemogoč. Poslanec Glombinski je poudarjal v imenu Vsepoljske stranke, da Narodni odbor sploh ne obstoji več, ker so vsi zastopniki drugih strank že izstopili. Člani ljudske stranke, socialni demokratje, narodni demokrati in pripadniki poljskega narodnega ujedinjenja so na to zapustili dvorano. Popoldanska seja je bila le slabo obiskana. Polnoštevilo so se je udeležili le konservativci in demokrati. Proti nadaljnemu obstanku Narodnega odbora se je oglasilo še nekoliko govornikov. V imenu socialnih demokratov je zahteval poslanec Daszynski, naj se seja zaključi in naj se skupščina uda volji velike večine zborovalcev. Ko je še poslanec v Jahl v imenu demokratov podal izjavo, da tudi demokrati stoje na stališču sklepa z dne 28. maja, da pa obžalujejo, da je vsled secesije nadaljnje zborovanje postalo nemogoče je predsednik Lazarski zaključil sejo.

— Glasilo ogrskih socialnih demokratov o Wilsonovi noti. „Nepszava“ piše: „Nemška vojna stranka je prejela Wilsonovo noto kot njej namenjeno vojno napoved. Ne pridružujemo se temu besnenju vojnih hujskačev, temveč zahtevamo od naše vlade, da premotri Wilsonovo noto z največjo resnostjo, ker je ta nota izjava ene najmočnejših in najnaprednejših držav sveta. Kajti ta nota ni le vojna napoved nemškim konservativnim strankam in veleindustriji, temveč ima za nas tudi velevažno izjavo: Ne zahteva politične razdelitve dežel. Avstro-ogrška monarhija je država, ki mora imeti zmisel za to in jo le potrjuje v svoji politiki proti aneksijam in odškodninam.“

— Berlinski „Vorwärts“ pozdravlja Wilsonovo noto in popolnoma priznava Wilsonovo zahtevo, da naj prevzame nemško ljudstvo poročstvo za mir. Dobesedno pravi: „Ali naj pripovedujejo o nas Nemcih, da smo narod Helotov, s katerim ni mogoče razpravljati, ki ni v stanu, da uveljavi svojo voljo. Naj spozna nemški državni zbor pot, ki mu je začrtana z razvojem stvari. Ah, ta državni zbor ni nikdar stremel po moči. Ali sedaj jo mora dobiti, ker jo zahteva od njega nemško ljudstvo in ker je njegova pot k moči, pot sveta k miru.“

— **Proces Suhomlinov.** Iz Petrograda poročajo: V procesu proti bivšemu vojnemu ministru Suhomlinovu je kot pričča zaslišani general Januškevič nadalje izpovedal: Dne 29. julija, ko se je sklenila mobilizacija, mi je ukazal car, naj povem nemškemu poslaniku, da mobilizacije ni smatrati kot sovrážnega akta proti Nemčiji. Obvestil sem o tem tudi Sazonova, ki mi je rekel, naj sporočim carjevo izjavo rajše nemškemu vojaškemu atašeju, ki zadevo boljše razume. Prišel je v civilni obleki ter govoril samo francoski. Ataše je obžaloval, da se je ruska mobilizacija že pričela; o tem da ima točna poročila. Jaz sem mu dal častno besedo, da se mobilizacija v tem trenutku še ni pričela, on pa mi ni veroval. Januškevič je nadalje izpovedal: Jaz sem opazil, da so v Nemčiji o naših pripravah za mobilizacijo bili informirani ter sem prosil carja, naj mobilizacije ne prekliče. Ali častna beseda cesarja Viljema je obveljala. Obvestil sem Sazonova, ki je izposloval carjevo dovoljenje, da se vprašanje mobilizacije revidira. Dotična konferenca, katere so se udeležili vojni minister, pomorski in notranji minister, je trajala samo deset minut: izrekla se je za vojno. Priča general Savič, poročevalec o proračunu v zadnji dumi, je izpovedal, da se je v dumi opazilo delj časa, da manjka za vojno orožja in municije, a Suhomlinov ni storil nič, da se temu nedostatku odpore. V istem smislu je izpovedal tudi predsednik dume Rodzjanko ter pristavil, da se Suhomlinov ni brigal za mnenje dume. Ko je nastala katastrofa v Galiciji — odšel sem na bojišče ter se tam prepričal, da vsa krivda za naše grozne izgube zadene Suhomlinova. Tudi posebna komisija je do gnala njegovo krivdo. Obrnil sem se na carja ter ga prosil, naj skliče dumo, Suhomlinova pa naj zapodi. Rodzjankova izpovedba je napravila globok vtis.

— **Položaj v Rusiji.** Glasom poročila londonske „Morning Post“ je sovjet delavcev in vojakov v Petrogradu zahteval, da se generalisimus Kornilov odpokliče s svojega mesta. Z dvetretjinsko večino je sovjet nadalje sklenil, naj se vsaka nadaljna ofenziva ruske armade opusti.

— **Reorganizacija ruske armade.** Londonske „Times“ poročajo iz Petrograda: Kornilov je vladu nujno pozval, naj takoj izvede nasvetovane reformne uredbe. Stari privilegiji donskih kozakov so — kakor se poroča iz Novočerkaska, odpravljeni. „Times“ poročajo, da se kozaki najbrže ne bodo pokorili novi odredbi.

Dnevne beležke.

— **Uradna cenitev škode na Koroški Bell** je sledeča: Pogorelo je 49 posestnikov, 19 gostačev, 46 hiš, 22 hlevov, 17 svinjakov, 25 drvarnic, 1 krava, 32 prešičev, 16.280 K v gotovini. Na hišah je bilo dolga 11.440 K, poslopja so bila zavarovana za 75.380 K, škoda je cenena na 576.820 K, (škoda na cerkvi 100.000 K) 291 oseb je brez strehe. Zavarovalnice n očejo izplačati oškodovanim posestnikom niti vinarja, erar se izgovarja, da povrnitev škode ni njegova stvar — od koga naj torej zahtevajo te povsem nedolžne žrtve vojnih strahot vsaj delno povrnitev? Sedaj so navezani edinole na prostovoljne prispevke, ki bodo pa seveda v teh časih toliko, kakor kaplja v morje.

— **Čudna so pota avstrijske cenzure.** Hrvatske „Novine“ poročajo: „V zadnji številki „Hrv. krune“ je bilo zaplenjeno doslovno besedilo mirovne note papeževe. Besedilo je bilo objavljeno v vseh dnevnikih monarhije. Dunajska „Neue Freie Presse“ ga je prinesla celo v francoskem originalu. A sedaj — po 15 dnevih — zaplenijo papeževoto noto v provincijalnem časopisju in to kakor čujemo, po naročilu z Dunaja. Kdo naj to razume?“ Tega ne

more razumeti nihče, razen tistih, ki oskrnjujejo vsak dan pravo in pravico.

— **Lakota na otoku Korčula.** Zagrebški korespondenci poročajo s Korčule v Dalmaciji, da postajajo življenjske razmere na tem otoku vsak dan neznošnejše. Za kg koruzne moke plačujejo po 15 K, za belo od 25 do 30 K, liter graha velja 12 do 15 K. Družina s 4 člani potrebuje na dan 40 do 50 K. Kdor nima toliko denarja, pa poginja od glada. Stvari, ki se pošiljajo s Hrvaške na Korčulo, sploh ne prihajajo, ali pa so skoraj popolnoma oropane. Če ne pride pravočasno pomoč, bo lepega dne na otoku, čegar sinovi se bore kakor levi za „domovino“, vse mrtvo.

— **9000 kg pšenice v vozu za pohištvo.** Zagrebška policija je napravila dober plen. Spedijska tvrdka Spiljak je imela v vozu za pohištvo velike zaloga žita in fižola za nekega dalmatinskega duhovnika. Ker je izvedela tvrdka Spiljak, da kontrolira policija skladišča, je pustila odpeljati voz. Pri tem se je pa zgodila nesreča. Ko je peljal voz skozi Vlačko ulico, se je zlomilo oje, in voz je moral ustaviti na ulici. Stražnik zapazi, da pada na stopnjice voza pšenica. Sporočil je svoje opazovanje, prišla je policija, odprla voz in našla v njem okolo 9000 kg pšenice in fižola. Blago je vredno 60.000 K. Konfiscirali so ga in oddali mestni aprovizaciji.

— **Sodrug dr. Fric Adler.** „Pesti Naplo“ priobčuje pogovor svojega dunajskega dopisnika z zagovornikom sodr. Adlerja drjem. Harpnerjem. Dr. Harpner je dejal, da je Adlerjeva zadeva zelo komplicirana, ker si nasprotujejo sklepi poslanske zbornice in gosposke zbornice glede postopanja z obsodbami izjemnih sodišč, ki niso bili do 7. julija še pravomočne. Najbrže počaka najvišji sodni dvor na to, da se zedinita obe zakonodajni zbornici. Adlerja obiskuje Harpner vsakih 14 dni. Sodrug Adler je svež in zdrav in ima veliko veselje do dela.

— **In zato so bili obsojeni na smrt!** Dr. Zdenko Kvitek je koncipient v pisarni barona Pražaka, eni prvih odvetniških pisarn v Brnu. Nekega dne meseca oktobra 1914 je imel opravka v pisarni kmetijske vzajemne zavarovalnice. V neki pravni zadevi je šel k uradniku Antonu Paralu, ki je vodja oddelka za nezgode. Ko je bila zadeva rešena, vprašal ga je Paral, je-li so mu znani ruski letaki in je-li je kot jurist mnenja, da bi zaradi istih mogle nastati kake nepravilike. Paral mu izroči tak letak ter prosi, da bi, če treba, pisarna dr. Pražaka prevzela njegovo pravno obrambo. Dr. Kvitek je izrazil takoj svoje pomisleke ter prevzel letak, da ga priloži dotičnemu pisarniškem aktu. Vrnivši se v Pražakovo pisarno, izroči Kvitek letak neki strojepiski, da ga prepíše; strojepiska je napravila še en prepis za pisarniškega šefa dr. Fleischnerja. Ko je Paral bil zaslišani pri policiji, je prišel k dr. Kviteku rekoč: „Prosim, uničite letak!“ Z besedami! „Take svinjarije ne bom nosil s seboj“ je vrgel Kvitek letak v pač ter ga sežgal. Strojepiskam je naročil, naj uničita prepise, če sta si jih morebiti napravile. To je vse, kar je zakrivil koncipient dr. Kvitek, in za to je bil obsojen na smrt. — Strojepiska Štefanija Luner, ki je po Kvitekovem naročilu letak za pisarno prepisala, je bila tudi na smrt obsojena; njen 18 letni brat, gimnazijec, ki je letak tudi prepisal, je dobil 10 let ječe. Zaradi istega delikta je bil še gimnazijec Kuta obsojen na smrt, isto tako tudi trgovski pomočnik Kolouch, gospa Helena Marčinka in vojak Pollak. Ker so čitali prepis, so bili obsojeni: delavec Ryček na 10 let, in štiri drugi mladeniči na 2 in 3 leta težke ječe. Smrt, smrt, smrt — ta strašna beseda hrešči vedno iz razsodeb gospoda drja. Königa!

— **Zaplemba perila v Nemčiji.** V Nemčiji zaplenijo vse posteljno, namizno in

hišno perilo v gostilnah, prenočiščih, nejavnih bolnišnicah, zdraviliščih, ladjah, spalnih vozovih in zastavljalnica. Vse perilo, pisano in belo, je treba naznaniti do 15. oktobra 1917. Prodati se ne sme nič, rabi se pa lahko še nadalje.

— **Pogajanja med Avstro-Ogrsko in Rusijo** za izmenjavo vojnih vjetnikov, starih nad 60 let, težko bovin, zlasti na tuberkulozi, onih, ki so že dolgo časa v vjetništvu in civilnih internirancev in talcev. Pogajanja se vrše v tem zmislu, da bi prišli vjetniki čez Brest Litovsk, torej čez fronto. Če se to izvede, je odvisno od ruske vlade in ruskega armadnega poveljstva. Na mesec bi izmenjali lahko okolo 18.000 mož.

Vojna zveza.

konsumnih zavodov in konsumnih društev na Kranjskem.

Te dni bodo podjetja (tovarne, rudniki) prejela matrične liste za svoje delavce. Opozarjajo se zato vsi delavci, da te pole vestno izpolnijo. Na poli je tudi vprašanje: Kje bo kdo blago prejemal? Na to vprašanje se sme odgovoriti le: v kons. društvu ali rudniški prodajalni. N. pr. delavec ozir. delavka tobačne tovarne v Ljubljani more le izjaviti: ali: v Konsumnem društvu za Ljubljano in okolico; ali: v I. delavskem konsumnem društvu, ali: v tovarniški prodajalni — druge izbere ni. Na Jesenicah (na Savi ali Javorniku) se morejo delavci izjaviti: ali za prodajalne „Konsumnega društva za Ljubljano in okolico“, ali za I. delavsko kons. društvo na Jesenicah ali za tovarniško prodajalno. Kjer pa ni konsumnih društev in se delavci nočejo izjaviti za tovarniško prodajalno ali tovarniški konsum — se lahko izjavijo: „vojna zveza naj napravi prodajalno.“ — „Vojna zveza“ lahko glasom svojih pravil napravi povsod svoje prodajalne, kjer bi to bilo potreba. To velja zlasti tam, kjer nima podjetnik svoje prodajalne. — K „Vojni zvezi“ so dosedaj pristopila sledeča podjetja: rudnik v Idriji, tovarne na Dovjem, v Mojštra i, na Jesenicah, v Trziču firme Maly Demberger, P. Kozina & Co. predilnica, C. Pollak, Bornoovo oskrbništvu, rudnik pri Sv. Ani, rudnika Kočevje, Zagorje, Fr. C. Pollak s tovarnami v Kranju, na Vrhniki in v Ljubljani, c. kr. tobačna tovarna v Ljubljani, c. kr. kemična tovarna v Mostah, Jurij Megušar v Kropi, Prva želbjaška zadruha v Kropi itd. — Konsumna društva, ki so člani Vojne zveze, dobe tudi matrične pole, ali le za one člane, ki niso v službi gori omenjenih zavodov (tovarn, rudnikov). Železnice še niso člani Vojne Zveze, zato matrične pole železničarji še ne dobe! Poskusilo se pa bo tudi železničarje pritegniti v aprovizacijo Vojne Zveze. — Vojna Zveza kons. zavodov in konsumnih društev ima svojo pisarno: Franca Jožefa cesta št. 5 pritličje poleg „Splošnega kreditnega društva“ v Ljubljani.

Aprovizacija.

Sadje na rumene izkaznice C. Stranke z rumenimi izkaznicami C prejmejo sadje v sredo, dne 5. in četrtek 6. septembra v Kranjčevi hiši na Poljanski cesti št. 15. Določen je ta-le dnevni red: od 8 do 9 ure dop. št. 1 do 200, od 9 do 10 št. 201 do 400, od 10 do 11 št. 401 do 600, od 11 do 12 št. 600 do 800. Popoldne od 2 do 3 št. 801 do 1000, od 3 do 4 št. 1001 do 1200, od 4 do 5 št. 1201 do 1400, od 5 do 6 št. 1401 do 1600. V četrtek, dne 6. septembra dopoldne pridejo na vrsto od 8 do 9 št. 1601 do 1800, od 9 do 10 št. 1801 do 2000, od 10 do 11 št. 2001 do konca. Vsaka oseba do pol kg. Kg stane 60 vin.

Razdelitev mesa za uradniške skupine. Uradniške skupine prejmejo meso v sredo, dne 5. septembra, popoldne v cerkvi sv. Jožefa. Red je naslednji: od pol 5 do pol 6 ure prva skupina, od pol 6 do 6 druga skupina, od 6 do pol 7 tretja skupina in od pol 7 do 7 četrti skupina. Drobiz in rodbinske izkaznice prinesite s seboj.

Razdelitev mesa na rdeče izkaznice. V sredo, dne 5. septembra, popoldne bo delila mestna aprovizacija v svojem skladišču v cerkvi sv. Jožefa na rdeče izkaznice goveje meso. Od pol 2 do 2 ure štev. 1 do 200, od 2 do pol 3 štev. 201 do 400, od pol 3 do 3 štev. 401 do 600, od 3 do pol 4 štev. 601 do 800, od pol 4 do 4 štev. 801 do konca. Rodbinske izkaznice in drobiz prinesite s seboj!

Oddaja krompirja. V sredo, dne 5. sept. pop. od 2. do 5. prejmejo krompir tiste stranke, ki ga zadnjič niso prejele in ki dobivajo kruh od teh le pekov: Trček na Bregu št. 4, Zalar na Starem trgu št. 3, Žabnikar v Zvezdi, Jakin na Dunajski cesti št. 5 in konsum na Kongresnem trgu. Vsaka oseba dobi 3 kg. Kilogram stane 34 vin. Prinesite s seboj rodbinske izkaznice za 122. in 123. teden.

Enajsta soška bitka.

Vso težo svojih napadov osredotočujejo Italijani na osvojitve gore sv. Gabrijela. Napadajo jo od vzhoda, v smeri od Britofa in od zapada, v smeri od sv. Gore Najsrdejski pa so bili napadi od severa.

Naša hrabra infanterija je pričela s protisunkmi ter pristregla laške napade v neprestanih bojih moža proti možu se bori za posest sv. Gabrijela. Vedno nove čete gonijo Italijani v boj; vderejo tu ali tam v našo pozicijo, a pogumen protisunek jim iztrga s krvavimi izgubami pridobljeni uspeh. Gora sv. Gabrijela je en kilometer širok greben, ki je od jugovzhoda proti severozapadu približno 2 kilometra dolg. Najvišja točka je na jugovzhodu. Proti severozapadu pada polagoma v nižavo.

Kake uspehe so dosegli Italijani v enajsti soški bitki? Pridobili so južno od Sela do Svete gore ozemlje vzhodno od Soče do naših črt, ki potekajo čez Selo, Kal, Podlešče in Madone do gore sv. Gabrijela. To ozemlje na najširši točki 17 kilometrov, in 7 kilometrov v globini. Vse to kraško, slabo obraščeno ozemlje ima le malo prebivalstva. Za to borno ozemlje so žrtvovali Italijani približno četrt milijona svojih vojakov.

Tudi na Kalski in Banjski planoti ni mogel sovražnik izsiliti uspeha. Delna ofenziva generala Capello se ustavlja in zdi se, da se sovražnik že pripravlja na novo pozicijsko vojno. Gradi jarke in vzdava svoje minomete, ki jih jemlje četa s seboj v najsprednejšo črto.

Vojaški sotrudnik „Nieuwe Rotterdamse Courant“ piše: Enajsta italijanska ofenziva se je ponesrečila. Z bitko na Banjski visoki planoti hoče Cadorna ne le obiti Kras, katerega je vedno brez uspeha napad Trstu se ni približal.

Vojna.

AVSTRIJSKO VOJNO POROČILO.

Dunaj 4. septembra (Kor. urad.) Uradno se razglša:

VZHODNO BOJIŠČE.

Sev. zapadno od Focsanija sta se izjalovila dva napada Rusov in Romunov. Južnovzhodno od Comovic so osvojile naše čete v trdnem boju močno zagrajeno višino. Nemški kori so vzeli Rigo.

BALKANSKO BOJIŠČE.

Včerašnji dan je potekel brez večjih infaaterijskih bojev. Ponoči smo zavrnili italijanske napade pri Kalu in Madoni. Od danes zjutraj dalje so naše čete iznova v hudem boju na severnem pobočju Svetega Gabrijela. Trst so zopet napadli italijanski letalci.

Šef generalnega štaba.

* * *

NEMŠKO VOJNO POROČILO.

Berlin, 4. sept. (Kor. urad.) Wolffov urad poroča:

ZAPADNO BOJIŠČE.

Armadna skupina prestol. Ruprehta Bavarskega.

Na Flanderskem se je popoldne bojno detovanje artiljerije na obrežju in med Langemarkom in Warnetonom stopnjevalo do velike ljutosti. V Ypernskem loku so se razvili mali boji na predpolju naših pozicij. Pri tem smo vjeli nekoliko Angležev. Ponoči je napadel sovražnik severozapadno od Lensa: Vdrl je začasno v naše črte, naš protisunek ga je vrzel zopet ven.

Armadna skupina nemškega cesarjeviča:

V Champagnji so napadli Francozi ob cesti Somme-Sy Sounin po kratkem bobnajočem ognju. Naš protisunek jih je vrzel iz nekega od nas izpraznega jarka zopet ven. Artiljerijski boj pred Verdonom je zvečer močno narasel. Tudi ponoči je artiljerija na vzhodnem obrežju Moze močno delovala.

Armadna skupina vojvode Albrehta Virtemberškega.

Zapadno od Moze smo povodom spopadov izvidnih oddelkov vjeli nekoliko Francozov.

V noči od 2. na 2. septembra so naši letalci obmetavali z bombami Calais in Dünkirchen. Nastale požare smo opazili. Dover so naši letalci bombardirali včeraj, Chatham, Cherness in Ramsgatte pa danes ponoči. Včeraj smo sestrelili 19 sovražnih letal in 2 privezna balona. Ritmojster baron Richthoffen si priboril 61 zmago v zraku; poročnik Müller je premagal svojega 27. nasprotnika.

VZHODNO BOJIŠČE.

Armadna fronta generalfeldmarš. princa Leopolda Bavarskega.

Po dvanedevni bitki je 3. armada pod vodstvom generala infanterije pl. Hutier včeraj vzela na mnogih točkah gorečo Rigo. Naše bojvite čete so povsod zlomile ruski odpor ter premagale vse ovire močvirnatoga ozemlja. Rusi so izpraznili prostrano mostišče zapadno od Dvine z največjo naglico. Naše divizije stoje pred Dünamunde. Goste, zmene skupine sovražnika hite po dnevu in ponoči na vseh potih proti severovzhodu. Južno od velike ceste v Wenden so se ob obeh straneh potoka Jäpel vrgle v obupnih napadih močne ruske čete proti našim bojnim silam, da krijejo odhod 12. ruske armade. V srditem boju so podlegle našim napadom. Naše divizije so na mnogih krajih dospele na veliko cesto. Nekoliko tisoč Rusov smo vjeli, ter vplenili 150 topov in veliko množino vojnega materijala. Bitka pri Rigi je nov lovor nemške armade.

Armadna fronta generalobrsta nadv. Jožefa.

Jugovzhodno od Černovic smo iztrgali Rusom po trdovratnem boju neko višinsko pozicijo. Med Seretom in Moldavo traja živahno bojno delovanje.

Armadna skupina generalfeldmaršala von Mackensena.

Pri Munčelu severozapadno od Focsani so se rusko-romunski napadi izjalovili z velikimi izgubami.

MAKEDONSKO BOJIŠČE.

Čete sovražnih držav včeraj svojih napadov niso ponovile.

Prvi generalni kvartirni mojster v. Ludendorff.

Konsumno društvo

za Ljubljano in okolico

F. Z. Z. O. Z.

v Ljubljani.

Pisarna: Ljubljana-Šiška, Kolodvorska ul. 56.

Osrednje skladišče: Kolodvorska ulica 56.

Prodajalne:

1. Ljubljana—Šiška, Kolodvorska ulica 56.
2. „ Sodne ulice 4.
3. „ Krakovski nasip 10.
4. „ Udmat, Bohoričeva ulica 12.
5. Vič—Glince, Tržaška cesta.
6. Vič—Rožna dolina 165.
7. Tržič na Gorenjskem.
8. Sava (okr. Jesenice) na Gorenjskem.
9. Jesenice na Gorenjskem.
10. Koroška Bela—Javornik.

Prodaja se le članom.

Pristopnina 1 K.

Delež 40 K.

V letu 1916-17 (od 1. julija 1916 do 30. junija 1917) se je oddalo blaga med zadrušnike za 2.000.000 kron.

Zadrušnikov (30. jun. 1917): 2500 rodbin.

Družbeno premoženje 1. junija 1917:

Rezervni zaklad K 20.400.
 Dispozicijski . . . K 11.750.
 Bolniški K 15.000.
 Pogrebni K 1.000.
 Penzijski K 6.000.
 Deležni K 60.000.

Naročajte nabitke iz usnja, s tem prihranite podplate. Cena z žeblički za en par za gospode K 1.80, za dame K 1.50, za otroke K 1.20. Zaradi drage poštne priporočila se naročiti za več parov skupaj. Dobe se pri Peter Kozina & Ko. v Ljubljani.

Omnibus - Notes

je z ozirom na sedanje čase, ko je ljudstvo vseh jezikov raztreseno križem vseh avstrijskih dežel, gotovo najbolj praktična beležnica za vojake in civiliste, ker vsebuje besednjak in kratke pogovore v šestih jezikih: nemškega, madjarskega, slovenskega, češkega, poljskega in italijanskega.

Omnibus - Notes

se tisti pripomoček, s katerim se bo zamogel takoj vsakdo sporazumeti z ljudmi gornjih jezikov.

Cena K 1.20. Preprodajalci 25% popusta. Naroča se edinole pri tvrdki J. Stoka, Trst, ulica Molin piccolo 19.

Dobiva se v vseh knjigarnah in papirnicah.